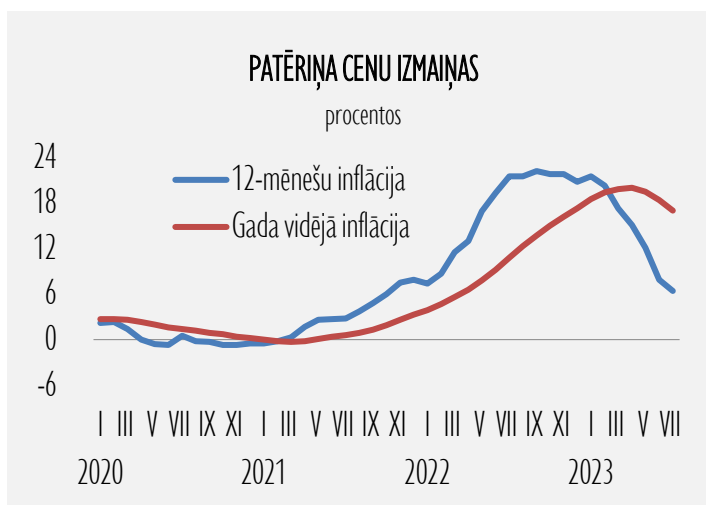

Par patēriņa cenām 2023. gada jūlijā

Patēriņa cenu līmeni jūlijā ietekmēja tarifu paaugstināšana elektroenerģijas sadales sistēmas pakalpojumiem

Pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem 2023. gada jūlijā, salīdzinot ar jūniju, patēriņa cenu līmenis pieauga par 0,7 %. Precēm tas pieauga par 0,6 %, bet pakalpojumiem – par 1,1 %.

Jūlijā patēriņa cenu līmenim ir tendence samazināties, ko ietekmē sezonāli faktori. Jau ceturto gadu pēc kārtas jūlijā novērots cenu kāpums, kas nav raksturīgs šim mēnesim. Šogad jūlijā inflāciju galvenokārt ietekmēja cenu kāpums elektroenerģijai, ko noteica tarifu paaugstināšana sadales sistēmu pakalpojumiem.

Sadales sistēmu pakalpojumu sadārdzināšanās ietekmēja elektroenerģijas cenu kāpumu par 17,6 %, kam bija arī lielākā palielinošā ietekme jūlijā un kas kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,7 procentpunktiem. Savukārt cenas samazinājās siltumenerģijai – par 2,3 %, ko galvenokārt noteica siltumenerģijas tarifu samazināšana vairākās pašvaldībās no 1. jūlija. Par 2,3 % samazinājās arī cietā kurināmā cenas.

Lielā palielinošā ietekme jūlijā bija cenu kāpumam pakalpojumiem par 1,1 %, kas kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,3 procentpunktiem. Lielākā palielinošā ietekme bija cenu kāpumam pārvadājumu pakalpojumiem, ko ietekmēja cenu pieaugums starptautiskiem lidojumiem. Būtiska ietekme bija arī cenu kāpumam dalībai atpūtas un sporta pasākumos, kompleksiem atpūtas pakalpojumiem, kā arī ēdināšanas un izmitināšanas pakalpojumiem.

Pēc krituma iepriekšējos četros mēnešos cenas jūlijā pieauga degvielai par 2,1 %, kas kopējo patēriņa cenu līmeni palielināja par 0,1 procentpunktu. Cenas straujāk pieauga dīzeļdegvielai, benzīnam cenu kāpums bija mērenāks. Pēc krituma iepriekšējos divos mēnešos, pasaules naftas cenas jūlijā pieauga strauji – mēneša laikā vidēji par 7 %, mēneša beigās Brent jēlnaftas cenai sasniedzot 85 USD par barelu, kas bija augstākā cena pēdējo četru mēnešu laikā. Naftas cenu kāpumu noteica Saūda Arābijas un Krievijas brīvprātīgie naftas ieguves samazinājumi, un OPEC+ vienošanās veikt turpmākus ieguves samazinājumus, lai atbalstītu naftas tirgu, kā arī Ķīnas pieprasījuma perspektīvas uzlabošanās, Ķīnas varas iestādēm apņēmoties atbalstīt ekonomiku, vairojot cerības uz spēcīgāku degvielas patēriņa pieaugumu valstī. Tikmēr ASV Federālo rezervju sistēma un Eiropas Centrālā banka jūlijā vēl vairāk paaugstināja procentu likmes, lai samazinātu noturīgo inflāciju, vairojot bažas par vājāku ilgtermiņa pieprasījumu un graujot tirgus noskaņojumu, kas ierobežoja straujāku naftas cenu kāpumu.

Vērā ņemams cenu kāpums jūlijā bija arī mājokļa tīrīšanas un kopšanas līdzekļiem par 10,8 % un personīgās higiēnas precēm un skaistumkopšanas līdzekļiem par 4,1 %, kas katrs kopējo cenu līmeni palielināja par 0,1 procentpunktu.

Lielākā samazinošā ietekme jūlijā bija cenu kritumam pārtikai par 1,2 %, kas kopējo cenu līmeni samazināja par 0,3 procentpunktiem. Tradicionāli jūlijā ir raksturīgs šāds pārtikas cenu samazinājums. Jāatzīmē, ka pārtikas cenu straujais kāpums pēdējos mēnešos ir mitējies un šī gada jūlijā pārtikai novērots straujākais cenu kritums mēnešu griezumā kopš 2020. gada augusta. Lielākā ietekme jūlijā sezonālu faktoru ietekmē bija cenu kritumam svaigiem dārzeņiem. Savukārt pārtikas produktu cenas pasaulē jūlijā pieauga – par 1,3 %, tomēr gada laikā tām joprojām bija vērojams kritums par 11,8 %. Cenu pieaugumu jūlijā noteica straujš cenu kāpums augu eļļām, ko daļēji kompensēja ievērojams cukura cenu kritums, kā arī neliels cenu kritums graudaugiem, piena produktiem un gaļai. Augu eļļām

cenu indekss pieauga par 12,1 % pēc krituma iepriekšējos septiņus mēnešus, tomēr gada laikā tas bija par 23 % zemāks. Cenas pieauga visiem galvenajiem augu eļļu veidiem, ko noteica bažas par ražošanas perspektīvām un augošās jēlnaftas cenas, bet īpaši strauji tās pieauga saulespuķu eļļai, atjaunojoties neskaidrībai saistībā ar piegādēm no Melnās jūras reģiona pēc Krievijas lēmuma izstāties no starptautiskās vienošanās, kas ļauj veikt eksportu no Ukrainas. Straujākais cenu kritums bija vērojams cukuram, iezīmējot otro mēneša kritumu pēc kārtas pēc strauja kāpuma iepriekšējos četros mēnešos, tomēr gada laikā cenas pieauga par 29,6 %. Cukura cenu kritumu noteica cukurniedru labās ražas perspektīvas Brazīlijā un Indijā, kā arī zemāks pieprasījums no Indonēzijas un Ķīnas. Tomēr bažas par El Ninjo fenomena iespējamo ietekmi uz 2023./2024. gada cukurniedru kultūrām, jo īpaši Taizemē, kā arī augstākas jēlnaftas cenas ierobežoja straujāku cukura cenu kritumu pasaulē. Graudaugu cenu indeksa nelielo samazinājumu jūlijā noteica rupjo graudu cenu kritums, bet kviešiem cenas pieauga par 1,6 %, iezīmējot pirmo kāpumu pēc krituma iepriekšējos deviņos mēnešos, ko noteica neskaidrība par Ukrainas eksportu pēc Krievijas lēmuma izbeigt Melnās jūras graudu iniciatīvas īstenošanu un tam sekojošie postījumi Ukrainas ostu infrastruktūrai. Kopumā graudaugu cenas pasaulē bija par 14,5 % zemākas nekā iepriekšējā gada jūlijā. Piena produktu cenu indeksa kritumu jūlijā noteica cenu kritums vājpiena pulverim un sviestam, samazinoties tirgus aktivitātēm Eiropā vasaras brīvdienų laikā un vājā interese par importa pieprasījumu turpmākajos mēnešos, tirgū valdot nenoteiktībai par turpmākajiem cenu virzieniem. No gaļas produktiem pasaules cenas jūlijā turpināja pieaugt tikai cūkgaļai, ko kompensēja liellopu, aitu un mājputnu gaļas cenu kritums. Cūkgaļai cenas pieauga sesto mēnesi pēc kārtas, ko ietekmēja ierobežotās piegādes no ES un ASV un augstais sezonas pieprasījums. Savukārt liellopu un aitu gaļai cenas kritās piegāžu kāpuma no Austrālijas un Okeānijas un zemāka pieprasījuma no vadošajām importētājvalstīm dēļ. Neskatoties uz putnu gripas uzliesmojumu pastāvīgo ietekmi un pieaugot piegādēm no vadošajām eksportētājvalstīm, cenas jūlijā nedaudz samazinājās mājputnu gaļai.

Saistībā ar izpārdošanām, kas sezonāli notiek katru gadu, cenas jūlijā samazinājās arī apģērbam un apaviem par 4,5 %, kas kopējo patēriņa cenu līmeni samazināja par 0,2 procentpunktiem.

2023. gada jūlijā, salīdzinot ar iepriekšējā gada jūliju, patēriņa cenas pieauga par 6,4 %. Gada vidējā inflācija bija 17 %.

Arī turpmāk galvenā ietekme uz cenu izmaiņām joprojām būs saistīta ar energoresursu un pārtikas cenu svārstībām pasaulē, būs vērojama arī to pakārtotā ietekme uz rūpniecības preču un pakalpojumu cenām. Ņemot vērā saspringto ģeopolitisko situāciju un inflācijas dinamikas bāzes efektu, 2023. gadā kopumā vidējā gada inflācija paredzama 9 % robežās.